

В. М. Гриньова, д.е.н., професор, О. М. Колодізєв, к.е.н., доцент,

Харківський національний економічний університет

УПРАВЛІННЯ ЗОЛОВОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ МОНЕТАРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Враховуючи історичний досвід економічного розвитку багатьох країн світу, можна впевнено стверджувати, що офіційні золотовалютні резерви країни виступають у якості не тільки головного національного активу та вагомого інструменту грошово-кредитної політики, але й також залишаються інструментом політики обмінного курсу. Управління резервами країни є складовою валютної політики її центрального банку (ЦБ), яка має безпосередній вплив на ефективність використання типових інструментів валютного регулювання. Даний процес характеризується складністю і займає багато часу. Він потребує наявності чітких цілей, широких повноважень, дієвих систем контролю, відкритої та прозорої звітності і, врешті-решт, реалістичної оцінки обмежень, з якими учасникам даного процесу доводиться зіштовхуватись. Ефективне управління резервами, насамперед, сприяє зростанню позитивного іміджу як керівництва ЦБ, так і офіційної державної політики, а також дозволяє забезпечити підвищення національного добробуту країни через реалізацію вдалого управління всією економікою.

Як свідчать дослідження, забезпечення ефективного управління золотовалютними резервами не можливе без наявності продуманої адекватної структурної політики їх формування, яка б враховувала фактор відповідності конкретних дій та набору інструментів певному етапу розвитку економіки при реалізації його стратегічних завдань. Якщо в реальній ситуації буде відсутнім чітке і зрозуміле бачення орієнтирів при виборі стратегії управління золотовалютними резервами, то ніякі окремі фінансові операції, що у подальшому можуть бути технічно вдалими, в своїй сукупності не забезпечать отримання економікою країни очікуваного результату.

За даними статистики, офіційні резерви є доволі значущими за обсягами і складають декілька процентних пунктів від ВВП навіть у економічно

розвинутих країнах, а тим більш в країнах, економіка яких формується, і тому виступають у якості головного національного активу (Табл. 1).

Таблиця 1

Валютні резерви провідних країн світу та регіонів

Країна, регіон	Обсяги резервів (reserves outstanding), млрд.дол.США		Резерви/надход- ження (Reserves/Imports) 1		Резерви/Широкі гроші (Reserves/broad money), %		Резерви/коротко- строковий борг (Reserves/Short term debt) 2	
	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2006
Китай	166	1066	9	16	10	24	8	13
Японія	347	875	11	18	6	15	2	2
Тайвань, Китай	107	266	9	16	19	34	8	8
Росія	24	295	6	20	44	77	2	5
Корея	96	238	7	9	29	38	2	2
Уся інша Азія	325	647	6	7	27	30	2	2
Латинська Америка	136	271	5	7	23	25	1	2
Близький Схід	75	178	9	8	25	30	2	2
Центральна і Східна Європа	69	181	5	4	39	36	2	1
Україна	1,05	22,2	-	-	-	-	-	-
Промислові економіки	344	334	1	1	3	2	0	0

1 - Місяці надходження; 2 - Коефіцієнт; короткостроковий зовнішній борг визначений на основі консолідованих міжнародних заяв усіх банків, що співпрацюють з BIS.

Джерело: МВФ, BIS, DataStream.

Структура золотовалютних резервів залежить від особливостей елементів, які є діючими відповідно до даного історичного періоду світової валютної системи, особливостей міжнародних розрахунків, вагомості та ролі певних країн у світовій торгівлі, а також міжнародного розподілу праці. В умовах сьогодення структура резервів ЦБ визначається оцінкою перспектив економічного розвитку переважно США і Західної Європи, чим і зумовлені показники питомої ваги долара і євро у складі золотовалютних резервів.

Досліджено, що у вересні 2008 року золотовалютні резерви НБУ зменшилися на 1,4 %, або на 533,98 млн. доларів, встановивши на 30 вересня 37 528,60 млн. доларів. Відповідно з даними офіційної статистики, темпи зростання резервів НБУ з урахуванням п'ятирічного періоду мали геометрично зростаючий характер і становили відповідно до стану на 01.01.1994 року – 161,6 млн. дол. США; на 01.01.1998 року – 2 341,10 млн. дол. США (зростання у 14,49 рази); на 01.01.2003 року – 4 416,80 млн. дол. США (188,7%); на 01.01.2008 року – 32 462,12 млн. дол. США (734,9 %).

Після скасування обов'язкового продажу валютної виручки експортерів у 1995 році головним джерелом поповнення офіційних валютних резервів НБУ

залишаються його власні операції на внутрішньому ринку. Крім того до, НБУ може поповнювати резерви за рахунок кредитних коштів, які Уряд України отримує від міжнародних валютно-кредитних організацій, а також за рахунок доходів від операцій з власними валютними коштами на зовнішніх ринках шляхом розміщення їх у різні форми прибуткових активів.

Відповідно із світовою практикою, одним із головних показників рівня достатності золотовалютних резервів країни є відношення їх обсягів до середнього показника обсягу імпорту, мінімальне прийнятне значення якого відповідає вартості імпорту товарів та послуг протягом трьох місяців. Висновки про оцінку якості структури резервів можна отримати в процесі співставлення їх обсягів як з розмірами сальдо платіжного балансу (та його складових), так і з розмірами зовнішнього боргу України, який на 01.01.2008 року досяг розміру 84,5 млрд. дол. США (що становить приблизно 60 % ВВП).

У травні 2007 року спільно грошово-кредитним і економічним відділами Банку міжнародних розрахунків (BIS) було організовано зустріч представників центральних банків індустріально розвинутих країн і країн з економікою, що формується з метою формування загальних підходів, які дозволять узагальнити існуючий досвід і надавати допомогу при вирішенні проблем в контексті управління активами як на стратегічному рівні для досягнення стратегічних цілей монетарного регулювання економіки в цілому, так і на тактичному рівні управління, оцінки рівня ризику в управлінні та отриманні іншої інформації.

Стимулювання розвитку внутрішнього ринку капіталів при наявності обмеженості внутрішніх ресурсів є запорукою вирішення проблеми ліквідності національної банківської системи на етапі світової фінансової кризи. На нашу думку, стійкий розвиток національної економіки в умовах підвищення впливу екзогенних факторів можливий за умови нарощування обсягів офіційних валютних резервів з врахуванням динаміки зростання зовнішнього боргу країни.

Тому, вирішення проблеми ефективного управління офіційними резервами для ЦБ залишається одним із пріоритетних завдань збереження національного активу країни – багатства майбутніх поколінь.